

VIII. Művelődési élet

Ismereteink szerint a település művelődési életének története mindig is szorosan kapcsolódott az egyházhoz és az iskolához. Ezek az intézmények alakították és tartották ébren évszázadokon át a lakosság érdeklődését a kultúra és a műveltség, a különböző rendezvények iránt. A közművelődés tevékeny részesei elsősorban a Pókában megtelepedett kántortanítók, tanítónők és lelkipásztorok voltak. Az általános műveltség alapjait természetesen a kötelező iskolalátogatással lehetett és kellett megalapoznia valamennyi polgárnak, ezért minden időben igyekeztek elvégezni az elemi iskola osztályait és az írás-olvasás tudás birtokába jutni. Az iskolai alpműveltség megszerzése mellett a lakosság művelődési életének fellendülése vagy lanygulása mindig függvénye volt a faluban élő értelmiségiek kezdeményezőkézségének, elképzeléseik gyakorlatba ültetésének.

A falu XVIII–XIX. századi művelődési életére vonatkozóan nem találunk adatokat abból a korból, amelyben a lakosság még élesen különböző társadalmi rétegekre tagozódott. A jobbágyfelszabadítással ez a tagozódás a XX. század elejére fokozatosan megszűnt. A szórakozás vágya, a szabadidő eltöltése azonban minden időben – különösen az ifjabb nemzedék körében – társaságba vonzott bizonyos csoportokat, rétegeket, akik ilyenkor énekeltek, anekdotát (mesét) mondtak vagy éppen táncoltak. A kalákában végzett munkának is szerepe lehetett a művelődési élet valamilyen irányba való fejlődésének, hiszen munka közben is sokszor énekléssel enyhítették a fáradságukat.

Már a XIX. század végén, de főleg a XX. század első felében a különböző művelődési rendezvények végső célja (az általános műveltség emelése és szórakoztatása mellett) az volt, hogy a rendezvények jövedelméből az égetően szükséges új templom és iskola felépítésének költségeihez anyagilag hozzájáruljanak. Ismeretes, hogy ebből a célból 1903. október 4-én és 1906. november 6-án műkedvelő előadással egybekötött táncestélyt is rendeztek a régi református iskola tantermében. A műsoros estély szervezői Teleki József református lelkész, Bud Tibor kántortanító és Gellért Albert birtokos voltak. Az ilyen művelődési rendezvényekre akkor és később is a hétfégi munkaszüneti napokon, szombaton vagy vasárnap kerülhetett sor, mert a közbeeső hétköznapok fárasztó és sürgős mezőgazdasági munkálatai igénybe vették a lakosság idejét.

Az első világháború részben a férfilakosság javának bevonultatásával, részben a tanítók hiányával gátolta a művelődési tevékenységet. A háború után, amikor a gazdasági élet is rendes mederbe terelődött, a 30-as évek elejétől mozgalmas művelődési tevékenység bontakozott ki a faluban. Ez a fellendülés a Nemes Viktor kántortanító és felesége, Tőkés Anna pókai tartózkodásának idejére esik. Tőkés Anna nem csak a felnőtteket vonta be a színdarabok (népszínművek) színrevitelébe, hanem az iskolás gyermekek körében is alakított műkedvelő színjátszócsoporthoz. A színdarabokat többnyire az ünnepek (karácsony, ritkábban húsvét) előtti szombaton, vagy az ünnep másodnapján adták elő a közönségnek. Az előadás színhelye a régi, később az új református iskola tanterme, nyáron esetleg egy csűr szabad tere volt. Az előadások alkalmával a színhelyeket mindig megtöltötte a közönség, és az előadás valóban hozzájárult az ünnepnapok még ünnepélyesebb tételéhez. A bemutatott darabok többnyire népszínművek voltak, amelyek kötődtek a falu mindennapi életéhez, a betyárvilághoz, a katonaelethez. Ilyen népszínművek (amelyek előadására a 30-as években került sor) többek között a következők voltak: Tóth Edétől *A falu rossza*, Csepreghy Ferencről *A piros bugyelláris*, a *Sárga csikó* és a *Gyimesi vadvirág*. A színdarabok bemutatá-

sában, mint szereplők kimagasló játékot nyújtottak többek között Tüzesi Sándor, Súgó Ilus, Mihály János, Csegedi András F., Szász András, Kelemen Sándor S. és mások.

Az 1940-es évek elején akkor volt a megkívánt színvonalon a falu művelődési élete, amikor dr. Horváth László lett a református egyházközség lelkipásztora, aki az ifjúság körében színjátszó csoportot és énekkart is alakított, állandó tevékenységgel. Az ifjúságnak a művelődési életbe való bevonása az Ifjúsági Keresztyén Egyesület (IKE) keretében történt. A műkedvelő együttes bemutatóival szerepelt a környező helységekben is, sőt a marosvásárhelyi IKE ilyen irányú meghívásának is eleget tett egy alkalommal. Az említett lelkipásztor mellett felesége, Bartha Olga tanítónő is jelentősen hozzájárult a művelődési élet megszervezéséhez és irányításához, különösen az iskolás és óvodás gyermekek körében. A falu életében elsőnek indította be az óvodai tevékenységet az elemi iskolás kor előtti gyermekek számára. A negyvenes évek elején az ifjúság körében szervezett művelődési tevékenységben élenjáró szerepet játszott Köntzey Ádám. Ő a népi táncok és a népdal iránti vonzalmat ébresztette fel, és tanította a táncokat az ifjúság körében. Példát mutatott, különösen azzal, hogy az előadásokban, rendezvényeken ő maga is személyesen részt vett a nyári iskolai szünidők alkalmával.

A második világháború után, 1945 végén, amikor Farkas Ferenc lett az egyházközség lelkipásztora, a művelődési élet – különösen az ifjúság körben – továbbra is megtartotta lendületét. A negyvenes évek végén és az ötvenes években állandóan működtek a műkedvelő színjátszó és táncscsoportok, valamint az énekkarok, részben a lelkipásztor, részben felesége, Barra Éva, később Berekméri Ilona tanítónők vezetésével. Ezekben az években mutatott be az ifjúsági színjátszó csoport Fazekas Mihály *Lúdas Matyiját* és Papp János *Tépett róza* című színművét is, nagy sikerrel. A színdarabokban a műkedvelő színész tehetségét meghaladó játékot Tüzesi Lajos, Csegedi Jenő, ifj. Sárkány András, Gábor Róza, Székely Anna, Tüzesi Anna és mások mutattak.

Református egyházi énekkar, dalárda régtől fogva létezett a falu életében. XVIII. és XIX. századi feljegyzések arról tanúskodnak, hogy a temetések alkalmával is szerepelt a dalárda, és az elhunyt elhantolása a szertartás mellett énekszóval történt. Az énekkarban a férfiak vettek részt, és a 30-as években Nemes Viktor, Magos Mihály, Adorján György, Csegzi Kálmán, majd később Barra Éva kántortanítók idejében rendszeresen tartottak énekpróbát temetésre vagy valamilyen ünnepi megnyilvánulásra készülve. Szépen felkészült felnőtt és ifjúsági dalárda éneke fogadta például 1937 szeptemberében a falu északi bejáratánál az átutazó Vásárhelyi János püspököt és kíséretét. Kántortanítók hiányában több alkalommal Nagy Ferenc S. helybeli lakos tanította éneklésre az egyházi énekkart, a valamikor meggyökerezett hagyomány napjainkig életben maradt a faluban. Begyakorlás és szervezés nélkül az éneklésben tehetséget érző férfiak és nők dalárdaszerű éneke kíséri utolsó útjukra Póka elhunyt polgárait.

Ünnepi és más alkalmakkor a műkedvelő előadásokat rendszerint tánc követte, amelyben felnőttek és ifjak egyaránt részt vettek, de voltak alkalmak, amikor a táncmulatságot, a bált házasságok, máskor a hadseregbe bevonuló regruták szervezték. A táncba menő leányoknak az volt a szokása, hogy a vasárnapi vecsernyéről kijöve, a falu végén elindultak, egymást karonfogva és népdalokat énekelve érkeztek a tánchelyiségbe. Itt már várták őket a leányok. A század elején, de még a harmincas években is volt egy-két lakatlanná vált háza a falunak, amelyeket „táncház” néven ismertek. Egy ilyen táncház volt a település közepén elterülő Citrom-dombon, egy másik az Alszegezen, a jelenleg is létező utcai kúttal szembeni belső területén. Ritkábban, különösen a nyári hónapokban a vasárnap délutáni táncmulatság színhelye a valamelyik gazda által felajánlott csűr volt. Ilyenkor ennek földjét egyen-

gették, döngölték egyenesre a táncoló párok csizmái. A táncmulatsághoz szükséges zenét (hegedű, cimbalom, nagybögő) a faluból származó, zenét kedvelő és művelő polgárok (Izsák János, Czáp Sándor, Czáp Géza, Moldován János) szolgáltatták. Ritkábban más helységekből fogadták meg a zenészeket a táncmulatság szervezői, a „kezesek”.

Az 1950-es években művelődési házat épített a falu lakossága. Ezután itt tartották a művelődési rendezvényeket, amelyeket megpróbáltak kivenni az egyház kezéből, és függetleníteni annak befolyásától. A „szocialista kultúra” terjesztésének idejében többnyire egyfelvonásos színdarabok kerültek bemutatásra, általában felsőbb rendelkezésre, előzetes jóváhagyással. A művelődési otthon (kultúrház) élete az utóbbi évtizedekben a lakodalmi estebédeknek, temetések utáni torozásoknak, az időnként vidékre látogató mozivállalat filmvetítéseinek, a ritkán rendezett táncmulatságoknak és más ünnepi rendezvényeknek lett az otthona. Bebizonyosodott, hogy nem a művelődési otthon léte vagy nem léte a színvonalas művelődési tevékenység alapköve. Ahhoz ugyanis, hogy művelődési élet legyen egy településen, ehhez valóban odaadó, lelkes irányító és a tevékenységet szívesen folytató, abból szórakozást és műveltséget nyerő közönségre van szükség.

A XIX. század végén alakult meg a helybeli hitelszövetkezet keretében és támogatásával a település népkönyvtára. Állománya néhány ezer kötet volt, amelyben a szépirodalmi könyvek mellett ifjúsági jellegű kiadványok is bőven szerepeltek. A könyvtár állományát a XX. század elején a magyar földművelésügyi minisztérium mezőgazdasági jellegű kiadványai gyarapították. Ezek a kiadványok a földművelésben, állattenyésztésben, gyümölcsstermesztésben, méhészetben szolgáltak hasznos tanáccsal a falu lakóinak. A könyvtárt előbb Gödri Lajos, később Bud Tibor kántortanító kezelte, a húszas-harmincas években pedig Tüzesi Sándor. A szépirodalmi művek leggyakoribb olvasói a téli estéken Dobai Sándor J., Gede Ferenc P., Vér Mihály, Szengyel Ferenc, Szengyel János és sokan mások voltak. A második világháború alatt a könyvállomány nagy része tönkrement, csupán néhány kötet maradt meg. Mint népkönyvtár megsemmisült.

Napjainkban a lakosság nagy része a belföldi és külföldi eseményekről a tömegtájékoztatási hálózaton keresztül értesül idejében. Csaknem minden lakóházban van rádió, ezenkívül kb. 64 televízió és 25 parabolaantenna a lakosság tulajdonában. A sajtó termékeiből naponta 24 Népújság, 7 Cuvântul liber, 2 Magyar Szó és 1 példány 24 Ore mureșene kerül az olvasók asztalára.